

Onderzoek naar de beroepsbevolking: hoe simpele methodologie leidt tot diepgaandere inzichten.

Arbeidsflexibiliteit en het in elkaar overvloeien van werk en gezinsleven maakt de standaard werkweek steeds minder 'standaard' in onze hedendaagse samenleving. Is de traditionele arbeidskrachtentelling (Labour Force Survey – LFS) dan nog wel in staat de ontworteling van de werkweek en het ondergeschikt raken van het gezinsleven aan de planning van het werk te vatten? Slechts gedeeltelijk.

Dit blijkt uit de resultaten van het project LFS&TIME. In dit onderzoek, gefinancierd door de FOD Wetenschapsbeleid (BELSPO) combineerden, analyseerden en valoriseerden onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel en de Universit  Catholique de Louvain de data van de LFS, de arbeidskalender (Work Grid – WG) en het tijdbestedingsonderzoek (Time Use Survey – TUS) afgenomen onder dezelfde respondenten door de AD Statistiek van de FOD Economie.

De onderzoekers tonen aan dat de simpele methode van de WG een grote toegevoegde waarde heeft voor het vatten van werktijden in termen van *geschatte gewerkte uren, geschatte gewerkte uren op afwijkende werktijden en de planning van het werk*. Bovendien maakt de meer geavanceerde methodologie van TUS het mogelijk de wisselwerking tussen werk en gezin diepgaand te bestuderen.

De LFS is de Europese standaard om werk in al haar facetten te vatten. Het aantal gewerkte uren en de planning van het werk is daar slechts een onderdeel van. Echter, het schatten van gewerkte uren aan de hand van een simpele vraag wordt steeds moeilijke omwille van de (veronderstelde) toenemende arbeidsflexibiliteit en het doorsijpelen van werk in andere domeinen die voorheen nog louter gereserveerd waren voor gezin en vrije tijd. In lijn met de doelstellingen van de as 'Data-beheer en dataverzameling' van de "Belgian Research Action through Interdisciplinary Networks" (BRAIN) van BELSPO evalueert dit project de *best practices* om deze uitdagingen te overkomen.

In 2013 voerde de AD Statistiek van de FOD Economie een tijdbestedingsonderzoek (TUS) uit samen met een arbeidskalender (WG) bij een deelsteekproef van de arbeidskrachtentelling (LFS). In de WG registreren respondenten hun werktijd in 15-minuten tijdsintervallen voor 7 opeenvolgende dagen. In de TUS noteren respondenten hun dagelijkse activiteiten in 10-minuten tijdsintervallen voor een weekdag en een weekenddag. Alle data hebben betrekken op dezelfde referentieweek.

Dit project leunt op drie pilaren: 1) de constructie van de samengevoegde databank LFS&TIME, 2) de vergelijking van geschatte werkuren en planning van het werk in de LFS en in de WG, 3) de valorisatie van de nieuw verkregen databank.

Ad. 1

Naast technische, statistische en methodologische bewerkingen om de data op te schonen, samen te voegen en te wegen, hebben de onderzoekers een publieke loketfunctie gecreëerd die het mogelijk maakt voor geïnteresseerden om zelf tabellen te construeren door de resultaten van de TUS te kruisen met socio-demografische kenmerken zoals bevraagd in de LFS. Deze loketfunctie is te vinden op <http://www.time-use.be>.

Ad. 2

Drie vragen betreffende (de planning van) werktijden in de LFS zijn geëvalueerd in relatie tot de resultaten van de WG.

Hoeveel uur heeft u gewerkt?

- Het populatiegemiddelde laat zich op basis van de LFS redelijk goed schatten.
- Echter, de WG toont dat mensen die zeggen minder dan 20 uur per week te werken hun werktijd onderschatten in de LFS, terwijl mensen die zeggen meer dan 40 uur per week te werken hun werktijd juist overschatten in de LFS.
- Toch leidt zelfs de WG tot een lichte overschatting van de werktijd. De vergelijking van de WG met de TUS toont dat lunchpauzes en transport van en naar het werk vaak nog als werktijd worden geregistreerd in de WG.

Wat is de omvang van uw deeltijds werk als een percentage van een voltijdse job?

Daar waar de LFS zeer gedetailleerd naar de redenen voor deeltijds werk vraagt, treedt ze weinig in detail als het gaat om de planning van deeltijds werk. Een statistische analyse van de WG toont dat een deelsteekproef van de LFS die aangeeft dat de omvang van hun deeltijds werk 70% van een voltijdse betrekking is, verder opgedeeld kan worden naar verschillende patronen van deeltijds werk.

- Het patroon van deeltijds werk met een vrije woensdagmiddag is vooral terug te vinden bij vrouwen met een partner en jonge kinderen en vrouwen die tewerkgesteld zijn als statutair bediende in de publieke sector.
- Het patroon van deeltijds werk met vrijdag vrij is voornamelijk gemotiveerd door persoonlijke redenen en komt vooral voor bij oudere werknemers (55 tot 64 jaar).
- Het patroon van deeltijds werk met maandag vrij is veelal het resultaat van een job die niet voltijds wordt aangeboden. Dit komt vooral voor bij bedienden in de privé sector en bij oudere werknemers (55-64 jaar).

Hoe vaak verrichtte u betaalde arbeid op afwijkende uren (bv. 's avonds tussen 19u en 23 u)?

De LFS bevroeg werk op afwijkende uren in categorieën met vinkboxen die gaan van 'nooit' tot 'altijd'. Echter, een analyse van de WG toont dat werk op afwijkende werktijden voornamelijk plaatsvindt op de grenzen van de normale werktijden en zelden bv. de hele avond beslaan. Volgens de LFS zal een bepaald percentage van de beroepsbevolking altijd 's avonds altijd werken tussen 19u en 23u terwijl, in werkelijkheid, aan bepaald percentage van de beroepsbevolking altijd werkt tot 20u in de avond en de rest van de avond voor de TV zit. Werk op afwijkende tijden wordt dus in grote mate overschat in de LFS. Sterker nog:

- Bijna 90% van alle betaalde arbeid wordt verricht op weekdays tussen 6u en 19u.
- Van de bijna 11% betaalde arbeid dat verricht wordt op afwijkende tijden vindt 3,3% plaats in de avond, 2,9% in de nacht, 3,1% tijdens de dag op zaterdag en 1,4% tijdens de dag op zondag.

Ad. 3

De LFS bevat veel informatie over beroepskenmerken, de WG bevat veel informatie over (de planning van) werktijden, en de TUS bevat veel informatie over de context en de tijd besteed in alle domeinen van het dagelijkse leven. De gecombineerde LFS&TIME databank laat het dus toe om de gevolgen van de vervaging van de grenzen tussen werk en gezin grondig te bestuderen. Binnen dit project werden drie casestudies uitgevoerd om de databank te valoriseren.

Tijdsdruk

Met slechts 24 uur per dag beschikbaar en met een toenemende vervaging van de grenzen tussen arbeid en gezin, neemt de subjectief ervaren tijdsdruk toe. In de TUS wordt via een itemschaal naar deze subjectieve tijdsdruk gepeild en de oorzaken hiervan blijken sterk verschillend tussen de geslachten.

- De tijdsdruk van mannen hangt sterk samen met werk en niet-werk gerelateerde activiteiten. Zelfstandig ondernemerschap en werken in de avond verhoogd het gevoel van tijdsdruk terwijl meer tijd besteed aan vrijetijdsactiviteiten die juist verlaagd.
- De tijdsdruk van vrouwen hangt in grote mate samen met individuele en gezinskenmerken. Het moederschap, het hebben van een partner, een gemiddeld opleidingsniveau, en de leeftijdsgroep van 30-44 jaar verhogen het gevoel van tijdsdruk. Deze samenhangen zijn veel groter dan het gematigde effect van de totale werktijd.

Hulp bij het huiswerk

Als gevolg van het toenemend aantal tweeverdienersgezinnen en alleenstaande werkende ouders, rijst de vraag in welke mate ouders hun

werktijden aanpassen om hun kind(eren) te helpen bij hun huiswerk. Hoewel het aantal cases in de databank te klein is te generaliseren, blijkt toch dat:

- vrouwen een veel grotere kans hebben dan mannen om hun kinderen te superviseren tijdens hun huiswerk. Dit hangt vermoedelijk samen met het feit dat vrouwen ook een grotere kans hebben om deeltijds te werken.
- hoe meer kinderen in het huishouden, hoe groter de kans dat ouders hun kinderen helpen bij het huiswerk.

Opgelegde flexibiliteit

De informatie over job kenmerken uit de LFS en werk op afwijkende werktijden uit de WG (zie boven) laat het toe een maat van opgelegde arbeidsflexibiliteit te construeren (d.i. een schaal van flexibiliteit opgelegd door de werkgever of als gevolg van de job zelf die loopt van lage naar hoge flexibiliteit). Een analyse van deze schaal toont dat:

- deeltijdswerkende bedienden en bedienden werkzaam in de publieke sector het laagst scoren op deze schaal terwijl zelfstandige leiders en verkopers het hoogst scoren.
- jonge mensen het meest flexibel werken in alle sectoren. Echter, job kenmerken spelen een belangrijkere rol in het verklaren van opgelegde arbeidsflexibiliteit dan individuele kenmerken.

De resultaten van dit project zullen worden voorgesteld op het seminarie “work/life and time”.

Het volledige rapport van het project LFS&TIME zal beschikbaar gemaakt worden op de website van BELSPO op 3 maart 2016.

Contact informatie (NL/EN)

Theun Pieter van Tienoven – E: t.p.van.tienoven@vub.ac.be, T: +32-2-614-8149

Contact informatie (FR)

Bernard Fusulier – E: bernard.fusulier@uclouvain.be, T: +32-10-47 42 73